

STIRPIVM HISTORIÆ
PEMPTADIS QVARTÆ
LIBER QVARTVS,
DE GRAMINIBVS ET TRIFOLIIS.
PRÆFATIO.

SUCCEDVNT Frugum vitijꝫ Gramina & Trifolia, quorum plurima in pabulum cedunt iumentorum; veluti quoque ex vitijꝫ multa. Sunt autem Graminum innumera quodammodo species; sed non omnes utiles: Trifoliorum etiam non pauca genera, quæ aliò referri possent; sed congeneres ac similes ab inuicem diuellere, nostrum institutum non admisit: proinde Graminum multa; Trifoliorum verò quotquot occurrerunt genera, hoc libro complecti conati sumus.

DE GRAMINE, quod Græcis ἀγροσί, dicitur.

CAPVT PRIMVM.

Gramen.

FOLIIS, culmis, ac iuba parua Arundini Gramen istud haud multum ab simile est: folia etenim ei sunt angusta, in acumen fastigiata, Arundinis quidem longè minora, sed quàm pratensis Graminis duriora ac maiora: culmi rotundi, sesquipedales, aut paulò longiores, quatuor aut quinque genicula habentes: non spicam, sed iubam fert, Milij aut Arundinis similitudine, minores tamen ac rariores: radicibus serpit longis, candidis, geniculatis, gustu non ingratae dulcedinis, sibi inuicem implicitis, quæ plurimis locis emicantes progerminant, folia caulesque proferunt.

Nascitur potissimum in aruis, & agris frumentarijs, tam frugum quàm agrorum vitium ac pestis, agricolis ingratum: nam agro proficillo radices rastro eruant, ac collectas, flammis ne renascantur exurunt. Facile enim licet semiarida, terra obruta radices reuifescunt; tam pertinacis est vitæ, & ægrè intermoritur.

Floret estate vnà cum frugibus, Autumno radices leguntur. Rura Brabantiae pœn nominant, alij Redtgras: Græcis ἀγροσί, est; Latinis communi nomine Gramen. ἀγροσί, autem ab ipsis agris dicta putatur, qui Græcis quoque ἀγροί nominantur. Appellatur porro idem & ἀμαξίς, ἀγροδίον, Sanguinalis & Vniola.

Radix Graminis mediocriter frigida est & sicca, sapore dulcis instar aquæ, acre tamen quiddam exiguum ac subacerbum, vti Galenus scribit, obtinet:

eruenta vulnera glutinat, decoctum radicis renibus & vesicæ prodest, vrinam mediocriter mouet, calculos subinde pellit.

Dioscorides easdem Gramini, quas Galenus, tribuit vires: Radix, inquit, trita & imposita vulnera glutinat: decoctum eius potum ad tormina facit, & vrinæ difficultatem: calculosa etiam circa vesicam excrementa conterit.

Recentiores decoctum radicum infantium ac puerorum vermes necare ac excludere potum autumant.

Aliud item & Agrosteos reperitur genus, quod culmis folijsque præcedens refert, & non spicam,

spicam, sed iubam quoque profert, tamen non tam effusam, sed rariorem & Auenæ similio-
rem, non nihil tamen ab eius differentem: radices eius crassæ, magnis, crebrisque tuberibus
valde sunt nodosæ, & hac illacque serpentes progerminant.

Nascitur istud Gramen similibus vti præcedens locis, & non raro secus agrorum margi-
nes reperitur.

Nostri à crebris geniculis ac tuberosis radicum nodis, *Ynoopyras*/id est, Nodosum Gra-
men, appellant.

Meminit huius Marcellus vetus auctor, cap. xxvi. Herba, inquit, quæ Gramen dicitur,
nodorum xxvii. ex vino ad medias decocta & expressa atque colata, potuique strangurioso
ex vini cyatho vno mixta data, adèdè potenter succurrit, vt vbi sine tormento vinam facere
cœperit, dari non oporteat: sed febricitantibus ex aqua sola dabitur.

Ex quibus verbis apparet, nodosum istud Gramen, apud veteres pro Gramine propriè di-
cto siue Agrosti habitum, & aduersus calculum & vesicæ morbos commendatum quoque
fuisse: recentior ætas nunc huius, modò illius indifferentur, pro Graminis radicibus vtiur.

De Gramine Mannæ. C A P. I I.

Gramen Mannæ primum.

Gramen Mannæ alterum.

AD Graminis genus referenda videntur & alia duo siluestria spuria degeneraque Frd-
menta, cerealium seminum vitia.

Vnum culmis assurgit cubitalibus aut altioribus, crebrò geniculatis, per maturitatem sub-
rubentibus: folijs arundinaceis, pilosis, præsertim ea qua culmos ambiunt & amplectuntur
parte. Iuba ferè Milij modo effunditur, minùs tamen densa, colore nigricans, cuius singulæ
seccionès ac veluti spicæ, longæ & perquam tenues sunt, semenque ab vna tantùm parte ha-
bent, Milio minus, forma oblonga; quod à glumis ac vtriculis, quibus continetur, repurga-
tum, candidum est: radix vt aliorum cerealium seminum fibrosa.

Plerisque Italiae & Germaniæ locis incultis sua sponte exit; reperitur & in Bohemia silue-
stre, apud quos tamen & in agris seritur, veluti & in Goritiensî agro & Carinthia, vti Mat-
thiolus refert; apud Belgas peregrinum, non nisi satum, prouenit.

Germani *Himmeldau*, id est, Cæli rorem, appellât; Matthiolus ea de causa Mannæ gramen.

AA 4

Milij

Gramen
Mannæ
primum.

Milij filuestre ac spurium quoddam videtur genus. Creditur à Leoniceno ac Ruellio Capriola ac Sanguinaria dicta. Sunt qui velint Plinij Gramen aculeatum esse, sed quia eius omnino brevis descriptio, affirmari nihil potest. Multum autem à veritate recedunt, qui Coronopus esse existimant. Coronopus siquidem, vt Dioscorides ait, per terram repit, & folijs est fistis: huius verò culmi erecti assurgunt, & folia arundinacea nequaquam in partes finduntur, quæ Mannæ Gramen non esse Coronopus euidenter ostendunt.

Ceterum facultate Graminis istius semen Milio ac Panico simile esse videtur. Bohemum cum pinguium carniū iure coctum edunt, & sic apparatus, gratum ac suaue edulium est.

Gramen
Mannæ
alterum.

Alterum Mannæ Gramen arundinaceæ quoque naturæ est: culmos gignit complures, quosdam autem erectos, nonnullos verò in latus & terram versus reclinatos: folia vt prioris arundinacea: non iubam, sed veluti spicam fert, eamque asperiusculam, Panici paniculis breuiorem, rariorem & tenuiorem multò, & subinde singularem, non rarò autem multiplicem ac ex pluribus constantem; quandoque item herbacei coloris, aliàs in rubore nigricantem; in qua semen candicans, duriusculum, Panico minus.

Frequens est iuxta agrorum aggeres, in hortis & alibi: reperitur non modò in Germania & Belgio, verum & Italia, Gallia, ac alijs Europæ prouincijs.

Panicum palustre nonnulli, alij Panicum filuestre appellant. Eiusdem cum superiore generis est, & cerealium quoque frugum vitium quoddam, veluti & illud, Mannæ Graminis species, ea de causa, altera.

Semen à gallinis, columbis, atque alijs auiculis, veluti & superioris, subinde editur.

De alijs Graminibus.

C A P. I I I.

Gramen pratense I.

Gramen pratense II.

SUNT verò & alia multa propemodum infinita Graminum genera. Ex his quædam instrumenta & quadrupedia pascuntur animantia, alia parum aut nihil vtilia sunt.

Quæ pabulationi conueniunt, omnia angustis folijs, & gracilibus quoque exeunt culmis: quorum quædam Lolij, aut Milij, aut Panici, aut alterius omnino frugis: nonnulla peculiarem ac sibi propriam spicam aut iubam proferunt: radices omnibus tenues, plurimis fibrosæ, capillamentis similes, paucissimis longæ & serpentes.

Nascun-

Gramen pratense III.

Gramen pratense IIII.

Gramen pratense V.

Gramen pratense VI.

Nascun.

Gramen pratense VII.

Gramen Eriophoron.

Nascuntur frequentius in pratis ac locis palustribus, non raro tamen & in montibus, & quibusuis alijs incultis aut desertis locis virent.

Ula. Hæc genera Theophrastus $\pi\rho\alpha\varsigma$, hoc est, herbas nominat. Est tamen & $\pi\rho\alpha$, eodem auctore, generaliter omnis herba à radice foliata, non ramosa, quæ caule semen fert, vt frumenta, & pleraque olera.

Huiusmodi autem Gramen Latini generali ac communi Graminis nomine appellant, Gallis *De l'herbe* dicitur, Germanis ac Belgis *Gras*.

Pascuntur id boues & iumenta, cum viride, tum siccum & iam fœnum factum.

Inutilium Graminum non exigua quoque est turba. Quædam horum in locis exeunt palustribus, riguis, & plurima parte aquas habentibus, alia in aridis & apricis.

8. Inter palustria aut potius aquatilia, & vnum est quod Eriophoron rectè appellatur. Habet istud pauca perquam angusta & oblonga folia Gramini similia, inter quæ medius exit teres & longus stylus, iunco læuore & forma similis, ad cuius summum mollis candicans dependet lanugo: radix huius vti aliorum fibrosa.

Plerisque humidis & desertis Brabantie, Hollandie, & Germanie locis, huiusmodi Gramen reperitur; præsertim Iunio ac Iulio mensibus, quando ex ipsis iunceis stylis lana candicans dependet.

Germani *Mattenflachs* appellant.

9. Ex eorum verò numero, quæ in apricis & aridis locis exeunt, minimum quoddam ac tenuissimum est, subinde vix palmum altum, cui pro folijs iunci sunt tenuissimi, inter quos geniculati & tenuissimi similiter culmi exeunt, dodrantaes, aut breuiiores, mollem, lanuginosam, inconditamque spicam, aut potius *φολὴν* siue iubam proferentes: pro radicibus fibræ sunt capillis similes.

Nascitur non in palustribus, sed tenui ac macro solo, locis aridissimis.

Spicæ siue iubæ Iunio & Iulio mensibus emicant.

Gramen quis dixerit iunceum, propter eam quam cum tenuissimis iuncis folia similitudinem habent.

Spartum herba.

Sparti autem herbæ, quæ in Carthaginensi Hispania gignitur, species fortè quædam est, nam & huic Sparto, pro folijs, styli iuncei sunt, lenti, obliquiosi, ad omnia vitilia utilissimi: locis quoq; gignitur aridis: Plinio etenim auctore, Spartum istud, iuncus proprie est aridi foli.

De

De Gramine Leucanthemo. CAP. IIII.

Gramen Leucanthemum.

AD Graminum genera pertinet & Leucanthemum gramen: cauliculos id gerit à radicibus multos, tenues, teretes, crebrò geniculatos, facile in terram, nisi propè nascentibus fruticibus fulciantur, procumbentes: folia ex singulis geniculis bina, contra se posita, angusta, oblonga, duriuscula, Graminis tamen breuiora. Flosculi summis caulibus erumpunt plurimi, singuli suis insidentes pediculis, candidi, ex aliquot exiguis & angustis foliolis congesti, Leucoij floribus minores; quibus pereuntibus, folliculi succedunt oblongi, in quibus semen paruum Milio simile: radices tenues & geniculatæ, latè veluti Agrosteos serpunt.

Secus scrobes, agrorum aggeres, locis frutetosis ac opacis crebrò reperitur.

Floret Maio & Iunio mensibus, & non rarò ferius quoque.

Recentiorum plerique Eufragiam faciunt, verum perperam; multum enim ab Eufragia differt. Germani Augentrostgras; Brabantii Ghentrost gras nominant: cum κραταιόγονον autem Dioscoridis similitudinem habet nonnullam, quod à nonnullis κραταίονον, à Theophrasto verò κραταίος appellatur. Nam folium quidem habet Miagrio, quod à Dioscoride Melampyron quoque dicitur, haud multum dissimile, verum minus: culmos etiam geniculatos, ab radice vna complures, & semen exiguum: conueniunt etiam natales, nam frutetosis quoque ac opacis locis prouenit.

Cratægonon autem, vt Dioscorides ait, folia habet Melampyro similia: caules ab vna radice multos, geniculatos: semen Milio simile: nascitur in vmbrosis ac fruticosis, vehementer autem acre.

Porrò, vt Theophrastus tradit, κραταίος nascitur ὡς ἀπὲρ λίνον πύρινον, hoc est, veluti Linum triticeum, & fructum tamquam Milium fert.

Plinius autem Cratægonon non Melampyri folio, aut Lino pyrino: sed spicæ Tritici simile esse prodidit, non absque errore: qui vt satis euidentis est, ita & suspicionem mouet, Theophrasti quoque locum corruptum ac vitiatum esse, ac pro eo, quod legitur, ὡς ἀπὲρ λίνον πύρινον, legendum esse, ὡς ἀπὲρ μελάμπυρον: præsertim cum Lini pyrini, vel apud Theophrastum, vel alios etiam auctores, ne nomen quidem vsquam reperiatur.

Ceterum Cratægoni, vt Galenus inquit, herbæ fructus & acris gustanti est, & vtenti admodum similis Milio. Traditum est à quibusdam, Dioscorides scribit, seminis Cratægoni potionem efficere, vt mulier masculum pariat, si post mensium purgationem, priusquam concipiat, ieiuna ter in die, trium obolorum pondo, in cyathis aquæ duobus, per dies quadraginta bibat, similiter & vir, totidem diebus, deinde cum ea coëat.

De Gramine Polyanthemo. CAP. V.

ACCEDIT Graminum generibus & Polyanthemum Gramen, quod folia pratensis Graminis minora, tenuiora ac breuiora profert: cauliculi inter hæc exeunt dodrantales, folijs vidui, in quorum summo flosculi in exigua umbella compacti, in candido leuiter purpurascens, Leucoij floribus singuli minores: radice nititur tenui & longa.

Reperitur in pluribus per Germaniam, Bohemiam, & Silesiam locis in agris, ac non rarò iuxta Rhenum ac Mosam: atque vno quidem loco maius ac altius, alio verò minus ac humilius. Exit & in palustribus nonnullis, haud procul à mari in Zelandia.

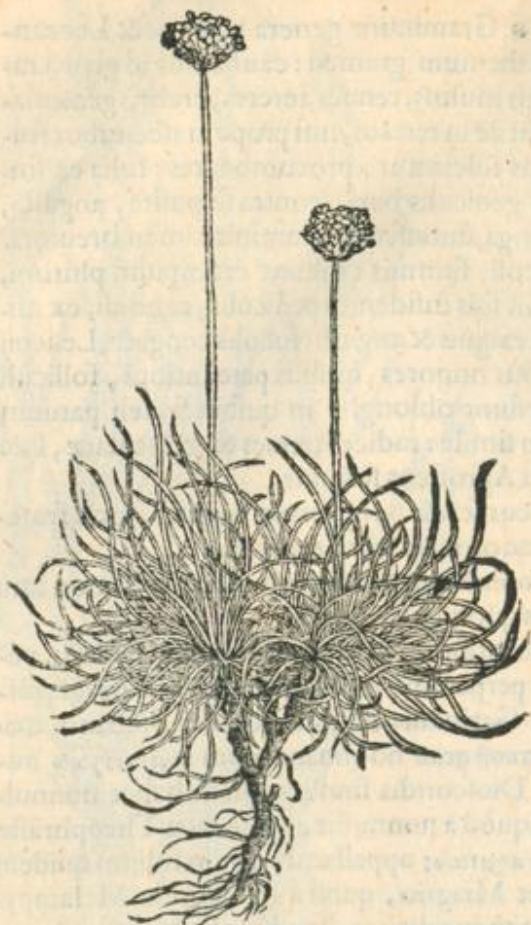
A Maio mense in multam ætatem floret.

Gramen appellari potest Polyanthemum, à florum multitudine, alio nempe destitutum nomine:

Plinij error
Theophrasti locus corrigitur.

Gramen Polyanthemum minus.

Gramen Polyanthemum maius.

nomine: nam cum μάλοσ̄ similitudinem nullam habeat, propriè ψοδομάλο (quod ple-
risque visum) esse non potest.

Gramen Parnasium.

Vsum in medicina habet nullū: flosculi gratiam
aliquam obtinent, & coronis subinde adduntur.

De Gramine Parnasio. CAP. VI.

Ad Graminum genera pertinere videtur, quod
Parnasium vulgò cognominatur. Sunt huic
folia lata, nonnihil acuminata, Hederæ folijs satis
similia, sed nequaquam angulosa, minora item
& candidiora, dilute nempe virentia, erumpunt
inter hæc complures dodrantes, graciles, angu-
losi cauliculi, vnico ferè folio, eoque absque pedi-
culo, ipsum amplectente, in cuius fastigio flosculi
odorati, candidi, quinque foliorum, atque inde ca-
pitula rotunda, acuminata tamen, in quibus se-
men: radix nigricans fibris multis firmatur.

In riguis & humidis pratis, solo tamen gracili,
sæpius prouenit, tum apud Germanos ac Belgas,
tum & alibi, veluti patentibus quibusdam locis
haud procul ab arenosis tumulis in Batauorum
Hollandia.

Iulio mense cum flore reperitur, semen postea
succedit.

Germani Leberblümlein appellant, atque idcir-
cò Valerius Cordus Hepaticam albam: Poloni
Enneadynamin Gesnero teste vocant. Cum eo
Gramine, quod à Dioscoride Parnasium dicitur,
similitudinem non exiguam habet, atque inde
Belgis Gramen Parnasium nominatum. Descri-
bitur

bitur autem istud à Dioscoride his verbis : Quod in Parnaso Gramen nascitur, πολυκλαδώνησι siue multorum est ramulorum : folia Hederæ similia fert : florem album & odoratum : semen exiguum, non inutile : radices quinque aut sex, digitalis crassitudinis, candidas, molles, & admodum dulces. Cum qua descriptione Gramen à nobis propositum conueniret, si radices responderent, quæ neque crassæ neque candidæ sunt. Qua de causa non legitimum, sed spurium genus habendum.

Ceterum spurium istud Gramen Parnasium adstringentis facultatis non expers est, quod sapor eius nonnihil acerbus satis ostendit, quale quoque legitimum esse apparet. Nam Dioscorides Graminis in Parnaso nascentis semen ait valde quidem diureticum esse siue urinas mouere, aluum autem & vomitiones sistere.

De Trifolio pratensi. CAP. VII.

Trifolium pratense.

PRATENSE Trifolium caules cubitales aut longiores promit, rotundos, subinde nonnihil hirsutos, plurima sui parte per terram serpentes: folia circa hos per interualla ex tribus simul hærentibus composita, quorum singularia, quæ quidem terræ ac radicibus proxima, rotundiora sunt, quæ verò secundum caules enascuntur, oblongiora, & crebrò candidiorem maculam διχρόμου, Lunæ ferè similitudine in medio habent: flores in summis caulibus exeunt ab umbella crassiore ac breuiore veluti spica, colore aliàs in rubro purpurei, aliàs candidi, gustanti dulces: semen in exiguis folliculis rotundum: radix longa & lignosa, teres, in altum descendit.

Nascitur in pratis ac palustribus locis, præsertim iis quæ subinde fluuiali aqua rigantur.

Seritur & in aruis apud Brabantos nonnumquam huius generis Trifolium: est hoc eo quod in pratis gignitur lætius & procerius.

Floret Maio & Iunio, ac reliquæ deinde æstatis maxima sæpenuerò parte.

Græci huiusmodi Trifolium, Τριφυλλον ἐν τῆς χορδοκοπέσις ἡρώδμου, & non rarò λωτὸν τὸν ἐν χορδοκοπέσις nominant: Latinis Trifolium pratense dicitur: Italis Trifoglio: Hispanis Trebol: Germanis Wisentlee vnd Fleyschblumen: nostris Clauerren: Gallis Treffle, & vetere eiusdem gentis lingua, Visumarus, vt tradit Marcellus scriptor antiquus. Quod in agris seritur, Medicam, imperi-

ti cognitionis herbarum ac simplicium, perperam nominant.

Trifolij autem huius cum folia tum flores refrigerandi ac resiccandi potentiam obtinent. Fertur ex horum decocto, addito melle, enema intestinorum rosiones ac dolores sedare, & viscidos lentosque adherentes intestinis humores educere: ex ipsa verò herba cataplasma vtiliter inflammationibus imponi.

Pascuntur herbam cum boues & iumenta, tum vtilissimè vituli & agnelli: flores apibus graui sunt.

Trifolium quoque inhorrescere, & folio contra tempestatè surrigere certum est, Plinius ait.

De Trifolio bituminoso. CAP. VIII.

TRIFOLIUM bituminosum virgis fruticat tenuibus, magna ex parte erectis, bicubitalibus & altioribus; vnde longiores enascuntur pediculi, tenues, veluti ramuli; in quibus terna folia, oblonga, veluti in mucronem desinentia (quæ tamè ante caulem exeunt, rotundiora sunt) pratensis Trifolij latiora, maiora ac nigriora, è quorum sinibus rursus alij tenues prodeunt cauliculi, umbellas ferentes, Scabiosæ umbellis siue σκιάδῶσις minores, plenas florum, coloris cærulei, siue Hyacinthini, id est, eius quem Hyacinthus refert cæruleus. Semen inde subsequitur oblongum, & vti Dioscorides tradit, aliquatenus latum, hirsutum,

B B

& ab

Trifolium bituminosum.

Tariflon.

& ab altera parte summoque cacumine, veluti apicem habens: radix tenuis est & oblonga. Odorem herba foliaque bituminis referunt.

Nascitur, Hippocrates non Cous, sed Hippiatros ait, locis fragosis, ut Ruellij conuersio habet. In Belgio ac Germania nusquam sua sponte, sed in hortis tantummodo satum prouenit; ubi Iulio & Augusto demum mensis floret.

Græci τετραφυλλον, & uti Dioscorides scribit, ὄξυτετραφυλλον nominant: plerique μυρωδης, alij ἀσφάλιον, nonnulli κίχιον, Nicander etiam τετραφυλλον, Romani Trifolium acutum aut odoratum, nostra ætas Trifolium bituminosum. Auicennæ Tariflon est, non autem, ut quidam existimant, Handacocha: sub Handacochæ siquidem nomine Auicenna Dioscoridi Lotos dictas comprehendit, urbanam videlicet, siluestrem, & Ægyptiam, quas vno capite inter se confundit.

Describit Trifolium istud Scribonius etiam Largus cap. CLXIII. his verbis: Quod ὄξυτετραφυλλον Græci appellant, nascitur hoc Sicilia plurimum, nam in Italia regionibus nusquam eam vidi herbam, nisi in Lunæ portu, cum Britanniam peteremus cum Deo nostro Cæsare, plurimum super circumdatos montes. Est autem folijs & specie & numero similis communi Trifolio, nisi quod huius pleniora sunt, & quasi lanuginem quamdam super se habent, & in

extrema parte veluti aculeum eminentem. Sed huius frutex duorum pedum interdum, aut etiam amplior conspicitur, & odorem grauem emitit, quorum nihil circa pratense Trifolium inuenitur.

Vis autem Trifolio, quod Asphaltion dicitur, calida & sicca, Galenus ait, uti bitumen, utrimque tertio ordine, proinde potum laterum dolores ab obstructione iuuat, & vrinam mensisque prouocat.

Hippocrates Trifolium non solum menses prouocare, sed & foetus cum sumptum tum appositum expellere tradit: Mulier, inquit, si ex partu non fuerit purgata, Trifolium in vino albo bibendum dato, hoc etiam menses educit & foetus. Et alio loco: Idem etiam (de Trifolio scribens) appositum menses erumpere facit, & foetus eiicit.

Dioscorides, Semen, ait, & folia in aqua pota, pleuriticis, vrinæ difficultati, comitialibus ijs qui aquæ inter cutem principia sentiunt, & hysterics auxiliantur. Dari autem debent seminis drachmæ tres, foliorum verò quatuor. Præsidio etiam sunt commorsis à serpentibus folia trita & ex aceto mulso pota. Tradunt aliqui, totius fruticis, radicis, foliorumque decoctum, fori dolores eorum finire, quos serpentes momorderint: qua autem aqua sanatus quis fuerit, si ea quispiam alius vlcus habens foueatur, perinde eum affici ac à serpente ictus. Quidam etiam terna folia, aut semina in tertianis cum vino exhibent, & in quartanis quaterna, veluti febrium circuitus exoluentia. Radix quoque antidotis additur, Dioscorides ait.

At veteres alij non radicem modò, sed & semen ipsis admiscuerunt, ut ex plurimis compositionibus, lib. II. De antidotis apud Galenum videre est: Theriacis videlicet Ælij Galli, Zenonis Laudocei, Claudij Apollonij, Eudemi, Heraclidis, Dorothei, & Heræ.

De Trifolio ex America. CAP. IX.

Trifolium
ex America

TRIFOLIO bituminoso aliud quoddam simile reperitur peregrinum ex America Trifolium. Caules istud fert à radice complures, rotundos, ramosos, in latus declinantes: folia in singulis pediculis terna, colore in virore subnigra, figura rotundiuscula, primis & è radice exeuntibus bituminosi Trifolij, forma, colore & odore quoque quadamtenus similia, latiora tamen & per ambitus magis crenata, flores in summo ramulorum exeunt, exigui, subcandidi,

Trifolium ex America.

candidi, spicatum digesti; fructus inde rotundi, aliquantulum plani, Aphaces à nobis descriptæ femini ferè similes: radix in plures diuiditur.

Ex America in Belgium Trifolium istud illatum est, vbi Iulio & Augusto floret.

Trifolij bituminosi speciem odor grauis, & eius odori haud multum dissimilis, ostendere videtur.

De Trifolio odorato, siue Meliloto. CAP. X.

Trifolium odoratum siue Melilotus.

TRIFOLIUM odoratum, siue vt Pharmacopœorum Officinæ nominant, Melilotus, stirps est tres aut quatuor pedes alta, caule in alas ac ramulares adnascencias complures, mox à radice diuiso: folia ei terna, Trifolio aut citius Fœnogræco similia, candidiora, per oras lentè ac minutè fimbriata: flores lutei melini coloris, in breuibus spicis exeunt: semen inde subsequitur in exiguis, nigris ac latiusculis siliquis, paruum, colore pallidum: radix longa est. Refert tota herba odorem gratum, ac præcipuè flos eius luteus, qui & siccescentibus ipsis intenditur, exiguum quoque amaritudinem cum folia, tum flores gustatu referunt.

Est & alterum huius generis flore candido, caule, foliis & reliquis priori simile.

Item & tertium quoddam peregrinum ac rarissimum genus, flore purpureo caruleo, sed inodorato.

Reperitur & lutei floris longioribus siliquis, quam Ciliciam plerique cognominant.

Præter hanc & alia est lutei floris quædam, foliis per circumferentiam non crenatis.

Nascitur lutea siue vulgaris Melilotus non in Germania, Gallia, ac Italia modò, verum & in Belgio, circa aruorum & pratorum margines, fluuiorum ac torrentium ripas, ac subinde secus vias, locis asperis & in ruderibus. Similibus locis & candida in multis regionibus exit, apud Belgas tamen rarior, vbi nonnumquam in hortis feritur.

Nominant priorem Melilotum recentiorum nonnulli Trifolium odoratum: plerique Trifolium equinum & caballinum, quod videlicet ab equis avidissimè in pabulo expetatur: Germani *Grosser Steinklee* / id est, nostra lingua, *Groote Steenclaueren* / item & *Bärenklee* / id est, Trifolium vrsinum: Romani ac Hetrusci *Tribo-lo*, vt Matthiolus scribit: Saxifragam luteam Fuchsius; alij Melilotum Germanicum aut Officinarum, appellare malunt. Altera, Melilotus alba dicitur.

Vtuntur autem luteo Trifolio odorato, vniuersæ Germaniæ Officinæ in omnibus medicamentis ac compositionibus, pro veterum vera Meliloto.

Reprehendunt id ex recentioribus complurimi, qui veram esse Melilotum pernegant:

BB 2

quorum

quorum rursus nonnulli nouum & veteribus incognitum Trifolij genus; alij Cytisum veterum esse contendunt: verum neutri horum veritatem assecuti. Cum Cytiso enim exiguum, imò nihil similitudinis habet, vt ex ipsa Cytisi descriptione satis euidentis est: nec etiam prioribus seculis incognita stirps est. Nam etiam si non alterius (quod tamen non verisimile) ipsius certè Auicennæ Melilotos est, quam eandem cum Dioscoridis Meliloto esse, de viribus ac facultatibus eius ipsius Dioscoridis testimonium adductum ostendit.

Duorum autem generum Melilotum Auicenna facit, vnam videlicet lutei floris; alteram candidi: vtramque odoratam & nonnullæ amaritudinis participem, ac simul digerendi facultatem cum nonnulla adstrictione habentem. qualis vtique est præsentis capite delineata, qua Officinæ & huius inferioris & superioris Germaniæ vtuntur. Qua de causâ nec noua nec veteribus incognita stirps, sed ipsa veterum verissima videtur Melilotus; præsertim cum ei nullæ veræ Meliloti notæ desint, & in qua facultates ac vires omnes, Meliloto à veteribus ascriptæ, reperiuntur.

Est enim odorata herba, quæ & plenius resiccata redolet, ac talis aliquamdiu perdurat, qualem Melilotum esse, Theophrastus lib. De causis sexto, xxii. & xxiii. cap. memoriæ prodidit.

Florem etiam habet lutei coloris, veluti eius esse, quæ in Campania nascitur, Dioscorides tradit, (color enim ad florem contrahendus, nam herba, Plinius ait, incana est) laudatissimam siquidem in Attica, Cyzico & Chalcedone natam ait, quæ colore Croco vicina est, & boni odoris; at eam quæ in Campania, in luteum languescere ac odore infirmiore. Vnde colligendum odorem & colorem floris remitti atque intendi pro locorum ac regionum varietate.

Iam & habet Melilotus Germanica amaritudinem, quam Auicenna, vt diximus, Meliloto inesse scripsit.

Digerendi quoque potentiam obtinet, quam non Auicenna modò, sed & Galenus Meliloto tribuit. Cataplasmatibus siquidem, ac emplastris digerentibus resoluentibusque, nec non concoquentibus, tum & acopis omnibus vtiliter admiscetur.

Quæ certè omnia satis luculenter ostendunt, vulgarem Melilotum à veterum non discrepare, quam Græci quidem *μελίλωτον*, Latini Sertulam Campanam, Cato Sertam Campanam, plerique Coronam Regiam nominant.

Copiosior autem, vt Galenus ait, in Meliloto substantia est calida quam frigida, (primi videlicet ordinis calida & sicca) habet etiam quiddam adstringens, sed & discutit & maturat.

Dioscorides Melilotum tradit adstringentem & malaeticam vim habere: at malaeticam habet non propriam, sed quatenus in inflammationibus, aut aliis collectos humores discutit ac digerit: nam eatenus, quod durum est ac tensum, emollit, quæ propriè non emollitio, sed digestio & per halitum discussio est, cuiusmodi facultatem *δυσφορητικὴν* Græci nominant.

Atque hoc modo inflammationem omnem emollit, præsertim, vt Dioscorides tradit, circa oculos, vterum, sedem, aut testes, cum passo cocta & imposta: interdum autem addito oui luteo affato, aut Fœnigræci farina, aut Lini semine, aut Tritici farina, aut capitulis Papaueris, Seridëve. Sanat eadem recentes melicerides per se in aqua: & *ἀχῶρας* siue manantia capitis vlcera, cum terra Chia, Vino aut Galla illita: stomachi item dolorem & cocta & cruda, cum aliquo ex antedictis, leuat.

Aurium etiam dolores crudæ expressæ succus cum passo instillatus, sedat: capitis verò dolorem, quem *κεφαλαλγίαν* nominant, lenit, cum aceto & rosaceo irrigatus.

De Cytiso, ex Dioscoride, Galeno, & alijs. CAP. XI.

FRUTEX Cytisus est, vt Dioscorides ait, candidus totus, vt Rhamnus, (aut, vt Plinius, aspectu canus, breuiterque si quis exprimere similitudinem velit, angustioris Trifolij frutex) ramos spargit cubitales aut longiores, in quibus folia Fœnogræci aut Lori trifoliæ, sed minora, & medio eorum neruo maiore ac eminentiore, quæ digitis contrita Erucam olent, gustu Cicer nondum maturum resipiunt.

Galenus lib. i. De antidotis, Cytitum fruticosam plantam esse tradit, eam altitudinem attingentem, ad quam Myrti crescunt. Theophrastus *χαλεπὸν*, siue molestum eum esse scribit, ac omnia sibi propè assistentia enecare, sed eo tamen valentior *ἀλμιον*, qui ipsum etiam Cytisum interimit.

Materies Cytisi nigra est, & proximè ad Hebenum accedere videtur, vt Plinius post Theophrastum lib. xvi. refert.

Pro legitimo autem Cytiso à recentioribus ostenditur frutex quidam lignosus, bicubitilis, aut altior, in multos ramulos sese explicans: folia cuius vnà cum caulibus incana & albicantia, quæ trita Erucam nonnihil redolent, & terna ab vno pediculo Trifolij instar dependent:

Cytifus vt existimatur.

dent: flores in summis virgulis elegantes, luteo auri relucet colore, forma Genistæ, sed minores, & amplius colorati: valvulæ planæ sunt ac recurvæ, & falcatæ, crescentis Lunæ formam referunt, in quibus semen: radix in ramulos spargitur.

Belgis hæc stirps hortensis tantum est.

Inuentus est hic frutex in Cythno insula, inde translatus in omnes Cycladas: mox in vrbes Græcas, magno casei prouentu, propter quod maximè miror rarum in Italia: non æstuum, non frigorum, non grandinum aut niuis iniuriam expauescit: Plinius.

Galenus in Mysia, qua parte Græciæ finitima est, tractum quemdam occurrere, memoriæ prodidit, quem Britum nominant, vbi collem non magnum, Thymo & Origano refertum, alibi locum Cytifis plenum vidisse se scribit.

Satio autem Cytifis (Columella ait) vel Autumno circa Idus Octobris, vel Vere fieri potest. Cùm terram benè subegeris, areolas facito, ibique, veluti Ocymi semen, Cytifis Autumno serito, plantas deinde Vere disponito, ita vt inter se quoquo versus quatuor pedum spatia distent. Si semen non habueris, cacumina Cytiforum Vere deponito, & stercoreatam terram circumaggerato. Si pluuia non inceserit, rigato quindecim proximis diebus, simulatque nouam frondem agere cœperit, sarrito. Potest etiam ante Septembrem satis commodè ramis Cytifus feri, quoniam facile in quouis agro, quamuis macer-

rimo comprehendit, & iniuriam omnem sine noxa sustinet.

Nuncupant hunc fruticem Græci ac Latini *κυσθόν*, Theocritus etiam *κυσθόν*, nonnulli *κυσθόν* per *θ*, alij *πλῆν*. A Cythno, aut vt alij, à Cythisa insula nomen, auctore Seruio, habet.

Refrigerant porrò Cytifis folia, Dioscoride auctore, tumores intra initia discutiant, si cum pane trita imponantur: decoctum vrinam cit potum. Galenus Cytifis folia digerendi facultatem obtinere refert, aquæ ac temperatæ mistam, sicut & Maluæ.

Mulieres, Columella ait, si lactis inopia premantur, Cytifum aridum in aquam macerare oportet, & cùm tota præmaduerit, postero die expressi succi ternas heminas permisceri modico vino, atque ita potandum dari, sic & ipse valebunt, & pueri abundantia lactis confirmabuntur. Hippocrates Cytifum etiam inter ea quæ lac extinctum reuocant, lib. De natura muliebri, & De morb. muliebr. enumerat. Aristomachus quoque Atheniensis apud Plinium, nutricibus in defectu lactis, aridum, atque in aqua decoctum potui, cum vino dari iubet.

Apes non defore Cytifis pabulo contingente, promittunt Democritus & Aristomachus. Siquidem de Cytifis scriptores vno ore, Galenus inquit, tradunt, apes ex Cytifis flore plurimum mellis excerpere.

Columella Cytifum etiam vtilissimum tradit gallinis, apibus, capris, bubus, & omnigeni pecudum, quod ex eo citò pinguescit, & lactis plurimum præbere ouibus.

Marcellus antiquus auctor alium quemdam Cytifum describit, à superiore Græcorum Cytifis differentem, quem non iumentorum pabulo laudat, aut ad lactis copiam augendam commendat, sed mirum esse remedium tradit aduersus ischiadem & arthritim.

Herba est vel fructetum, ait, quod maximè circa sepes vinearum nascitur, Latinè Cytifus dicitur, virgultis est subtortis vel curuis, folijs oblongis, benè virentibus, floribus conclusis, oblongis, albis vel etiam galbinceis, benè olentibus, id est, mellito odore, fructetum ipsum semper virens ætate atque hieme.

De Pseudocytifis. CAP. XII.

Occurrunt verò & aliæ Trifoliæ, lignosæ ac fruticosæ stirpes, quæ cum Cytifis similitudinem habere posse videntur.

BB 3

Assur-

Cytifus
Marcelli.

Pseudocytisus prior.

Pseudocytisus alter.

1. Assurgit vna à radice cauliculis teretibus, fragilibus complurimis, in alas ac ramulos diuisis; folia circa quos crebra, minora quàm Trifolij pratensis, colore virentia: flosculi circa virgularum fastigia spicato quodammodò ordine digesti, lutei, minores quàm Genistæ, alioqui consimiles: succedunt siliquæ tenues, oblongæ, angustæ, & ipsis Genistæ siliquis minores; in quibus semina exigua nigricantia: radix longa, altè descendit, quandoque in obliquum tendit.
2. Altera species copiosis ramulis ac cauliculis superiorem referret, nisi humilior ac lanuginosior esset, nec attollerentur, sed magis ad latus cauliculi eius inclinarent: folia quoque paulò maiora, sed tamen quàm Trifolij pratensis minora: flosculi etiam magis coniuncti, atque veluti in capitulum compressi, tum etiam nonnihil maiores sunt: siliquæ quoque aliquanto grandiores, hirsutæque: radix altè demittitur, in paucos diuisa appendices. Contingit autem non rarò vno loco hanc reperiri hirsutiorē siue lanuginosiorē, quàm altero: quo autem hirsutior ac lanuginosior, hoc etiam magis incanescit; nam ipsa hirsuties albicantem quemdam colorem vnà confert.

Reperiuntur huiusmodi Cytisi, in nostra ætate appellata Moravia, Marcomannorum olim prouincia, & in Pannonia superiore siue Austria, iuxta agrorum limites & vias, præsertim profundiores, & in siluis: vmbra etenim aliquo modo gaudere videntur.

Iunio ac Iulio cum floribus præcipuè vigent, semen interea & post ad maturitatē peruenit.

Carolus Clusius in suis per Hispanias Observationibus & huiuscemodi aliquot genera describit, quæ ab istis exiguum vel nihil differre videntur. Differentia si qua est, cæli soliq; differentium ac dissimilium occasione contingere potest: nam hæc duo ad stirpium mutationem plurimum posse, Theophrastus scribit. Describuntur verò ab eodem & hæc quoque genera, in suis per Pannoniam & Austriam Observationibus diligentissimis.

*Cæli soliq;
diferentia
ad stirpium
mutationem
plurimum
facit.*

Cytisi autem esse spurias species, satis manifestum; idcirco & Pseudocytisi dici ac nuncupari possunt, vel Cytisi siluestres.

Qualis autem facultas horum fruticum, vel ad quæ vtilis, exploratum aut cognitum nondum habemus.

De Trifolio fruticante. CAP. XIII.

TRIFOLIUM fruticans virgulas profert tenues, virentes, bicubitales & longiores, in obliquas, breues, ramulares adnascencias subinde diuisas: folia circa has proximè ab ipsis radicibus

Trifolium fruticans.

Trifolium odoratum alterum, siue Lotus sativa.

radicibus plurima, singulis pediculis terna, sed medio eorum maiore ac longiore, Trifolij angustiora & minora, ex nigro virentia, inferiore tamen parte viridiora: flosculi in ramulorum summo, exiguis insident pediculis, lutei, ab angustiore exigua veluti fistula, sese in quinque aut sex foliola pandentes; Buglossi vulgaris floribus quodammodò similes, sed minores: fructus rotundus est, magnitudine Erulix, initio viridis, per maturitatem verò niger, in quibus semina lata, Lentibus similia: radix alba, longa, latè sub terra serpit, ac plurimis non rarò progerminat locis.

Reperitur istud Trifolium apud Belgas in studioforum hortis aliunde inuectum.

Floret æstate, Autumno semen maturatur, frutex ipse perpetuò viret, & viuiradice constat.

Cytisum plerique appellant: nos Trifolium fruticans nominare malimus; cum Cytiso etenim non conuenit, vt ex eius descriptione superiore capite satis manifestum, nisi Marcelli Cytisus sit, cum quo aliquam fortè similitudinem habere videri posset, si flos, qui ei luteus est, albus esset aut galbineus.

Galbineus autem color idem videtur cum cæruleo, aut similis. Vegetius enim Renatus in sua Veterinaria lib. I. cap. xvii. & lib. iii. cap. ii. Eryngium herbam describens, florem inquit habere aureum vel galbineum. Reperitur autem Eryngij flos cæruleus & luteus.

Sunt verò & nonnulli, qui Trifolium istud Polemonium esse existimant, quòd videlicet cum vulgaris Rutæ aliquam huius folia similitudinem habere videantur: sed Polemonium non vulgaris siue graueolentis Rutæ est folio, sed alterius, Hypericoidis videlicet, veluti & Hypericum, Anonis, & Centaurium minus, quæ etiam folio Rutæ describuntur.

Porrò Trifolium fruticans nullius quidem vsus est, nec animantium cuiquam, multò minùs apibus, quod sciatur, gratum.

De Trifolio odorato altero, siue Loto sativa. CAP. XIV.

TRIFOLIUM odoratum alterum cauliculos habet erectos, rotundos, inanes, cubitales aut longiores, ramulares adnascencias multas: folia singulis germinationibus trina, Trifolio similia, leniter ac superficie tenuis per ambitum crenata, ex quorum alis in singulis pediculis flores in exiguis veluti spicis, pallidi ex cæruleo albicantes, quos aspera sequuntur capitula, in quibus semen Fœnogræco minus: radix fibrosa est.

Tota herba cum caulibus & folijs Trifolio non solùm bituminoso, sed & pratensi candidior est: odorata item est, & aroma cum grauitate quadam sentit, & plenius resiccata quidem: qui in decerpta aridaque diu etiam odor

inhæret, & pluuiosa ac humente cæli constitutione intenditur. Fertur virens atque crescens septies in die odorem mutare, vnde & Germanicè *Sieben gezeiten kraut* annosæ anus ipsum appellant.

Floret Iunio, Iulio ac Augusto eiusdem, quo fatum est, anni mensibus: in hortis cum in superiore, tum in inferiore Germania, in Italia, Gallia, ac aliis in regionibus feritur.

Trifolium vulgò odoratum appellant: Germani, vt diximus, *Sieben gezeiten* / nostri *Seuenghetijcrup*, hoc est, septem temporum herbam: Hispani *Trebol Real*: Galli *Tressle odoriferant*. Lotus videtur vrbana, siue satiuæ, de qua Dioscorides lib. iv. quæ Græcis *λωτος ἡμερος*, & à quibusdam *ἑριφυλλον*, ab alijs *ἑριπόδιον* nuncupatur.

Vim autem vrbanam siue domesticam Lotum, mediocriter concoquendi & rescicandi possidere, Galenus ait, & in caliditatis frigiditatisque coniugatione mediam quodammodò ac temperatam esse. Quæ certè facultates in hoc odorato Trifolio euidenter conspicuæ sunt.

Dioscorides, extractus, ait, succus addito melle oculorum argemas, nubeculas, *λευκόμαξα* (albugines vocant) & quæ pupillas oculorum obscurant, expurgat.

Nostri oleum in quo folia floresq; odorati huius Trifolij macerata, recentia vulnera glutinare tradunt, & ad puerorum enterocelas, bubonocœlasq; plurimum commendant. Interponitur & arida herba vestimentis, quæ ne à tineis rodantur, defendere putatur.

De Loto siluestri. CAP. XV.

Lotus siluestris ex Cod. Cæsareo.

DIOSCORIDES trium Lotorum, excepta tamen Loto arbore, mentionem facit: Satiuæ videlicet, Siluestris, & Ægyptiæ; has tres Auicenna vno capite, videlicet 341. sub Handocochæ nomine complexus est.

De ea quæ pro satiuæ habetur, præcedente capite scriptum.

Siluestrem Lotum Dioscorides caule esse ait bicubitali, & maiore, multas alas habente: folia familia Trifolij pratensis: semen veluti Fœnogræci, minus paulò, gustu medicato.

Plurimum hanc in Libya nasci, idem auctor est, & Trifolium minus appellari. Huiuscemodi autem siluestris Lotus hæctenus incognita latet: in vetusto autem Bibliothecæ Cæsareæ Codice, Loti siluestris huius imago reperitur. Depingitur autem caule recto, folijs Trifolij; & è sinu horum, pediculis flores, deinde siliquas, proferentibus; quæ tenues sunt, & quàm Fœnogræci minores, vt imago ostendit.

Vim autem calfacientem & leuiter adstringentem habet: vitia cutis in facie, & ephelidas cum melle peruncta expurgat, bibitur & vtiliter per se trita, aut cum Maluæ semine, cum vino passo, aduersus vesicæ dolores.

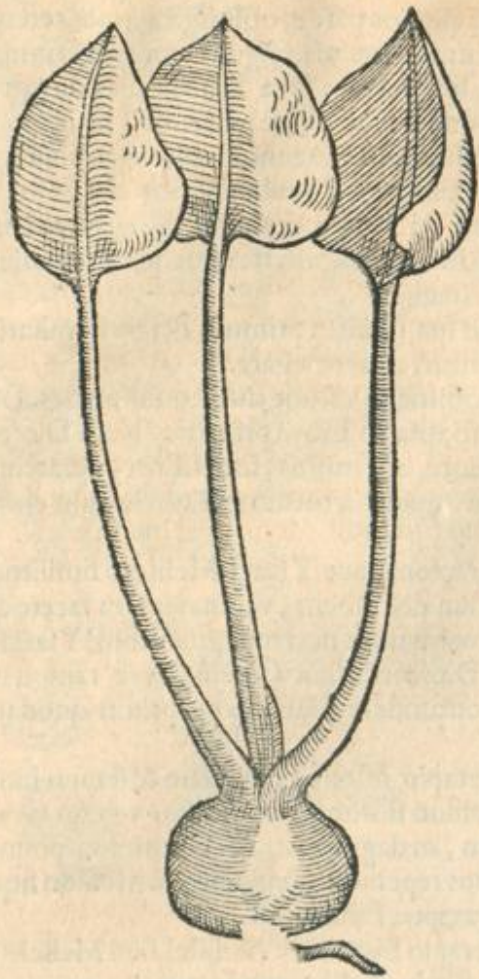
De Loto Ægyptia. CAP. XVI.

LOTVS quæ in campis Ægypti aqua inundatis prouenit, caulis est, vt Dioscorides refert, Ægyptiæ Fabæ assimilis: florem habet paruum, candidum, Lilijs similem; quem ferunt

oriente Sole explicari, occidente verò occludi; totoq; capite sub aquis condi, & rursus oriente Sole emergere. Simile caput eius est Papaueris maximo calyci, in quo semen Milij quantitate, quod rescicatum Ægyptij in panificium recipiunt: radicem Cotoneo Malo similem habet. Eadem de hac Loto Theophrastus refert, paulò tamen latius hanc describens: florem siquidem, ait, candidum, Lilijs angustia foliorum proximum; multos verò ac densos promiscuè exire, Sole occidente sese contrahere caputq; integere; ad ortum verò aperiri, & supra aquam assurgere: idque facere dum caput perficiatur, floresque defluant: capitis autem magnitudinem quantum Papaueris maximi: radicem rotundam Mali Cotonei amplitudine, cortice nigro, quali Nux castanea tegitur; corpus verò internum candidum esse.

Extat

Lotus Ægyptia ex Cod. Cæsareo.

Extat in antiquo illo Bibliothecæ Cæsareæ Codice, Ægyptiæ Loti icon, sed quæ non nisi folia & radicem exprimat: folia autem depinguntur tria, lata, singula longis ac crassis pediculis infidentia, ac è radicibus exeuntia: radix verò rotunda, Mali instar.

Ægyptia Lotus dicitur, quòd in Ægypto gignatur. Radicem huius Corfium appellari Theophrastus ait: Strabo autem Geographiæ lib. xvii. Corfium fructum esse tradit Piperi similem.

Radicem crudam & coctam edi Dioscorides scribit: Theophrastus elixam assamque in speciem albuminis verti memoriæ prodidit, & cibus gratam: mandi etiam crudam, sed gratiorem decoctam, seu aqua, seu pruna.

Qui huius radicibus victitant, Lotophagos dici, Strabo auctor est: Theophrastus autem ex Loti arboris fructu, qui dulcis ac suavis est, viuentes, Lotophagos appellat.

De Trifoliis Corniculatis.

CAP. XVII.

CORNICULATORVM, hoc est, quæ exiguas siliquas instar corniculorum proferunt, Trifoliorum aliquot reperiuntur genera.

Corniculorum autem horum Trifoliorum primum genus, multis exit tenuibus & infirmis cauliculis, humi procumbentibus; circa quos foliola incana, minora & angustio-

1.

Trifolium corniculatum I.

Trifolium corniculatum II.

ra quàm

ra quàm Trifolij: flores profert luteos, splendentes, Ochri floribus minores, complures simul in virgularum fastigiis eminentes: succedunt filiquæ aliquot parvæ, oblongæ, tenues, teretes, & angustæ, in quibus semina rotunda exigua: radix dura ac lignosa, singulis annis regerminat.

2. Alterum genus cauliculos quoque habet tenues, longosque: folia Trifolij aut Fœnogræci, ambitu ferrata: flosculos luteos, pallentes, in umbella instar ferè pratensis Trifolij; post quos exiguæ complures, recurvæ corniculorum modo, filiquæ exeunt, in quibus semina parva, sapore ac forma seminis Genistæ: radicibus firmatur longis, tenuibus & fibrosis.

3. Tertium genus caule, foliis, ac radicibus, prioribus, vti Tragus ait, simile, flores autem maiores, & in luteo splendidiore; filiquæ verò ei longiores, ex singulis tres, aut quatuor, autium vnguibus persimiles, in quibus semina rotunda, vt Arachi.

Nascuntur hæc genera pluribus Germaniæ locis sua sponte: primum Belgio familiarius est, vbi secus vias & agrorum margines passim reperitur: florent æstate.

Trifolia corniculata, ad differentiam aliorum nominari possunt, aut Loti siluestres. Differunt tamen non parùm à Dioscoridis siluestri Loto, quæ in Libya prouenit. Nam Dioscoridis siluestris Lotus caule est bicubitali, & sæpè maiore, alis multis, folijs Tritolij pratensis, semine Fœnogræci, multò minore, gustu medicato. quale in totum nullum horum corniculorum Trifoliorum est.

Siluestris Lotus.

Habent autem ista corniculata Trifolia, cum Serapionis aut Ysaaci Meliloto similitudinem maximam. Serapio enim ex Ysaaco Melilotum describens, vaginas ipsam facere ait, veluti & ista Trifolia faciunt, quam ob causam (ceteris notis non repugnantibus) Ysaaci & Serapionis Meliloti videntur: non tamen idcirco Dioscoridis aut Galeni, licet tamen has inter se Serapio confundat, vt sæpè multas alias confundere Arabibus proprium quodammodò est vitium.

Differentiam vtriusque ipse siue Ysaac siue Serapio ostendit, vaginam & semen huius Meliloti præcipuè commendans: nam alterius Meliloti floribus potissimum veteres Græci vsi sunt, non filiquis aut semine, vt ex emplastrorum, malagmatum, & aliorum compositionibus, quæ apud Galenum, Paulum, Aëtium, & alios reperiuntur, euidenter est. Meliloti siquidem, quod à Dioscoride describitur, in floribus præcipua facultas est.

Melilotus Ysaaci aut Serapionis.

[] *Videtur redundare.*

Describit autem Melilotum suam ex Ysaaco, Serapio his verbis: Alchilel, siue Melich (ita enim Melilotum Arabes hi nominant) herba est, quæ habet folia rotunda, viridia: ramuli eius sunt subtiles multum, & folia rara, & fructus habens vaginas subtiles, rotundas [sicut virgæ puerorum paruulorum] & sunt in eis grana pauca, glauci coloris, rotunda, minora granis Sinapis, & quod de ipsa administratur, sunt illæ vaginæ, cum eo, quod est in eis ex granis.

Quæ certè descriptio istis corniculatis Trifolijs satis respondet, & præsertim primo ac tertio generibus.

1. At primum horum Germani *Wilder klee / Stein klee / Unser Frauen schächlin / vnd Vogels wicken* appellant: nostri *Steen claueren / & Vogels Ditsen*: nonnulli Herbam leporinam: Fuchsius Melilotum Germanicam facit.

2. Alterum genus idem Melilotum Italicam, & Germanis *Wälscher Steinklee* nuncupat, & cum vera Meliloto conuenire existimauit, cum qua tamen per omnia non communicat.

3. Facultatem autem primum genus possidet euidenter adstringentem, frigidum ac siccum natura sua, incipientibus idcirco inflammationibus vtile, & omnibus, quæ reprimi ac refrigerari desiderant.

Ceterorum duorum non ita exploratæ aut cognitæ nobis vires sunt.

De Trifolijs cochlearis, hoc est, quorum filiqua, testæ cochlearum similitudine, in vertiginem torta sunt. CAP. XVIII.

1. **H**VIVSCEMODI Trifoliorum duo potissimum sunt genera. Primum cauliculos habet tenues, rotundos, non erectos, sed per terram repentes: folia Trifolio similia, verum minora, teneriora, & per ambitum crenata: flores ex luteo pallentes, paruulos in summo pediculorum: fructus latus est, & aliquot circumuolutionibus in spiras cochleæ modo contorquetur, in quibus semina parua, candida, nonnihil recurua: radix tenuis est.

2. Alterum cauliculis prius refert: folia quoque Trifolij minora, sed haudquaquam per margines incisa: flosculi quoque lutei: valuulæ quoque in spiras contortæ, sed longiores, angustiores, & spinulis aliquot horridula.

Conuenit istud aut saltem proximum est ei, quod à Carolo Clusio Medica Marina appellatur, & à se in Hispania & Gallia Narbonensi iuxta maris Mediterranei; in Lusitania verò iuxta Oceani littora repertum refert.

Apud Belgas & Germanos vtrumque hortense est. Æstate flores ac semina proferunt. Galli

Trifolium cochleatum primum.

Trifolium cochleatum alterum.

Galli huiuscemodi Trifolium *L'herbe au limasson* nuncupant: recentiorum plerique hæc Trifolia Medicas esse iudicant; nos Trifolia cochleata appellare maluimus, à siliquis cochleæ alicuius modo conuolutis: nam cum Medicæ descriptione (licet fortè similitudinem aliquam habeant) non conueniunt. Lentis enim magnitudinem, fructus siue siliqua multùm excedit: semen verò quod in ipsis continetur, non modò Lentis formam non habet, sed nec magnitudinem, multò Lente minus. Iam & iumentorum aut boum pabulo hæc Trifolia nec requiruntur, nec vtilia habentur, ita vt his de caussis (præter alias rationes) non esse veras Medicas, abundè constare videatur.

De Medica. CAP. XIX.

Ex Trifoliorum, & eorum quidem quorum valuulæ cochlearum modo intorquentur, genere & Medica est. Virgulas hæc siue cauliculos habet complures, rotundos, virentes: folia Trifolio similia, circa caules minora & contractiora: flores in umbella breui, crassæque spicæ quodam modò persimili exeunt, pratensis Trifolij angustiore & minore; colore vt plurimum in cæruleo purpurei: sequuntur inde siliquæ siue cornicula cochlearum similitudine intorta, sed multò, quàm cochleatorum Trifolium, angustiora; Lentis videlicet tantùm latitudine, aut paulò ampliore, ac in pauciores spiras contracta, duas videlicet aut tres tantùm, in quibus semen minutum & candidum; radices subsunt, vti aliorum Trifoliorum, longæ, tenues, & lignosæ.

Nascitur plerisque Hispaniæ locis sua sponte, quod satiuo tenuiora habet folia, & flores subinde subluteos. In Valentino regno, & vocata Catalonia, Tarraconensis Hispaniæ provincijs, in agris feruntur, vbi crebrò singulis æstiuis mensibus refecatur, & in decem aut duodecim annos perdurat.

Serendam Medicam Varro ait in terra non nimium arida, aut varia, sed temperata. Palladius Aprili mense serendam esse Medicam scribit, ac semel satam decem annis permanere, ita vt quater vel sexies possit per annum recidi.

Appellant hanc herbam Græci *μνδραίν*, Latini similiter Medicam, Castellani *Mielguas*, Valentini ac Catalani *Alfafa*, voce aut Barbara, aut ab Arabica deflexa: nam Arabum princeps

Medica.

Trifolium agrarium.

Trifolium agrarium.

ceps Auicenna Medicam *Cot, Alafeleti & Alfasafa* nominat. Veram autem & legitimam hanc esse Medicam, ipsa Medicæ dilucida apud Dioscoridem descriptio euidenter ostendit, quæ talis est: *Μηδική ἔστι μὲν ἀπὸ φουμῶν τριφυλῶν τῆ ἐν χορδοκοπίαις, περὶ γούσι δὲ γενοφυλοτέρα γίνεσθαι, καυλοὺς ἀνεῖσαι τριφυλῶν ὁμοίους, ἐφ' οἷς τὸ σπέρμα περὶ σπυρῆ φακοῦ τὸ μέγεθος, ἕπτεσθαι μὲν ὡς κρεάτων.* hoc est, Medica cum recenter prodijt similis est Trifolio pratensi, verum in progressu folia eius angustiora: caules producit Trifolio similes, quibus fructus accrescit Lentis magnitudine, corniculi modo intortus.

In qua descriptione *σπέρμα* nomen ad totum fructum (vt non raro aliàs) referendum, qui, vt scripsimus, Lentis magnitudinem proximè exprimit, & corniculi implicati ac contorti similitudinem refert.

Nominatur autem Medica à Media. Externa, inquit Plinius, Græciæ, per bellum Persarum, quod Darius intulit, inuecta.

Facultatem autem Medica frigidam habet, ea de causa, quibus refrigeratione opus est, viridis imposita prodest.

De Trifolio agrario. CAP. XX.

IN Medicæ nomen & appellationem recipi quoque posse videtur Trifolij quoddam genus siluestre. Cauliculi huic sunt tenues, folia ex interuallis Trifolio similia, verum minora, per oras leniter crenata: flores exigui & lutei, in breues veluti spiculas aut paniculas compacti, quos succedunt parua capitula, ex multis nigricantibus, latis, recuruis seminibus congesta: radix tenuis est & fibrosa.

In Germania ac Belgio secus vias, agrorum margines, ac non raro in ipsis agris frumentum ferentibus reperitur.

Plurima ætatis parte floret, semen interea producitur.

Plerique nostrate idiomate *Steenclaueren* & Germanico *Steinflee* nominant; proprius tamen *Feldflee* & *Deltclaueren*, ac Latine Trifolium agrarium quis nuncupauerit: existimatur, vt diximus, Medicæ esse species, propter seminis cum Lente aliquam similitudinem, quod tamen non rotundum est, nec corniculi alicuius intorti, vel cochleæ modo in spiras vllas contractum: vnde manifestum eius cum Medica discrimen. Iam & herba ipsa iumentorum, pecudum & quadrupedum pabulo, non expetitur, sed ferè negligitur. Medica enim, auctor Dioscorides, pro gramine vruntur, qui pecora alunt.

De Trifolio candido. CAP. XXI.

CA N D I D V M Trifolium rectis assurgit caulibus compluribus, sesquipedalibus, aut

aut altioribus: folia ei Trifolio aut Fœnogræco minora, in singulis pediculis trina, acuminata: flores candidi, aut tenuiter ex albido purpurascens: radix lignosa & viuax est. Tota herba, vnà cum caulibus & foliis, ab vtraque parte incana est, & molli tenuiq; lanugine hirsuta.

Nascitur in quorundam hortis: peregrina enim Belgio & aliunde inuecta, floret hîc sub finem æstatis.

Studioforum plerique Glaucem, alij Cytisum faciunt, nonnulli Scribonij Oxytriphylon. at Scribonij Oxytriphylon à Trifolio bituminoso non differt.

Cytisus verò frutex est, vti paulò antè scripsimus, lignosus, apibus & iumentis gratus; at istud Trifolium nec lignosum est, nec vel apibus vel animantium cuiquam iucundum esse obseruari potuit.

Cum Glauce autem similitudinis quoque nihil aut exiguum omnino habet, neque enim caulibus suis serpit, neque flores habet purpureos, & ramuli eius dodrante sunt longiores.

Describit verò Glaucem Plinius his verbis: Glaux antiquitus *βγαλακτόν* vocabatur, Cytiso & Lenticulæ foliis similis, auersa candidiora (superna virent, Diosc. addit) rami in terram serpunt quini senive, admodum tenues) dodrantes, Dioscorides) ab radice: flosculi purpurei exeunt, inuenitur circa mare. Eugalacton ab effectu nominatur, & idcirco à quibusdam non *γλαύξ*, sed *γλαῖξ* aut *γαλαῖξ* pronuntiat: Hæc, inquit Dioscorides, decocta cum farina hordeacea, & sale, & oleo, & in lorbitione exhibita, extinctum lac reuocat: eamque quæ hauserit, Plinius superaddit, balneis vti conuenit.

Glaux.

At candidum Trifolium cuius facultatis sit, aut ad quæ vtile, incompertum.

De Lagopo. CAP. XXII.

Lagopus.

Lagopus maior folio Trifolij.

LAGOPVS caule enascitur rotundo, erecto, foliis Trifolij minoribus, paucis: paniculas siue spicas in summo cauliculi & ramulorum gerit molles, lanuginosas, leporinis pedibus simillimas: flores vt plurimum luteoli, semen paruum.

Sunt tamen & Lagopi quidam maiores, flore rubentes: vni folium latius, & Trifolij pratensis æmulum; alteri oblongius.

CC

In se.

Lagopus maior alter.

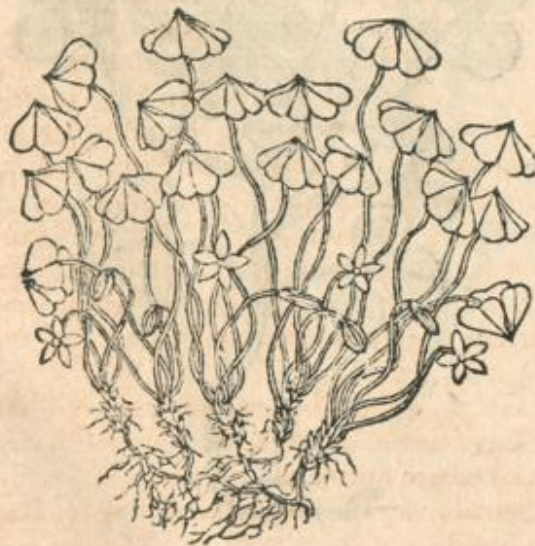
Lagopyrus.

L.

24

Trifolium acetosum.

Oxys Plinij

In segetibus & hortorum areis Iulio & Augusto mensibus reperitur; & quibusdam locis maior & altior, aliis minor & humilior.

Græcis λαγώπιος: Latinis Leporinus pes, & Pes leporis, à similitudine dicitur: Germanis Hasenfuß / Katzenflee: nostris Hasen poothens / & Hasen doethens: Hispanis Pie de liebre: Italis Pie de lepre: Gallis Pied de lieure: nonnullis Trifolium humile, quibusdam Hippocratis λαγώπιος, videtur.

At Lagopyrus, non Trifolio, sed Tritico similis est vb. arefcit, & folio paruo velut Olea, sed longiore, vti Hippocrates scribit.

Adtingit autem Lagopus & exsiccat. Vim habet, Dioscorides ait, sistendi aluum, cum vino pota; febrientibus autem, cum aqua danda. Alligatur eadem, contra inguinum inflammationes.

De Trifolio acetoso.

CAP. XXIII.

HVMILIS herba Trifolium est acetosum, cauliculi ei è radice tenues exeunt, in quorum singulis tria insident foliola, exigua, tenuia, pallidè virentia, sapore acida, quorum singula cordis effigiem quadamtenus referunt: flores in breuibus pediculis inter folia è radice profiliunt, candidi, quinque foliolorum, post quos capitula Ochris minora, pentagona, in quibus semen exiguum & luteum: radix obliqua, tenuis & ruffa.

Nascitur locis siluosis, humidioribus, iuxta arborum sæpè radices, secus aquosa, & subinde petrosa loca. In Germania Belgioque fatis frequens.

Apud Hispanos verò quibusdam locis alia huius reperitur species, flores ferens luteos, & siliquas tenues, teretes, & oblongas, vulgari alioqui similis.

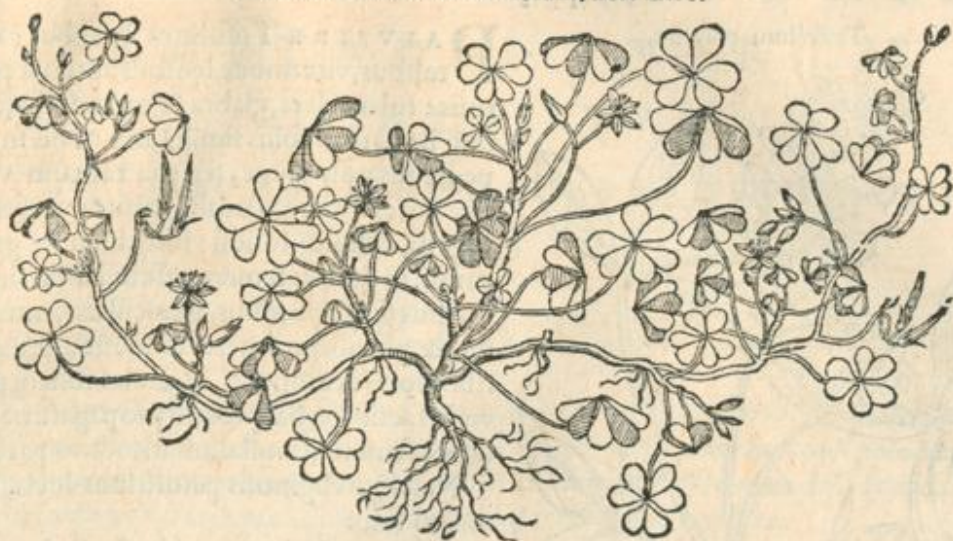
Aprili mensè & sub initium Maij florent, semen citò pòst succedit.

Trifolium nominant acetosum: Officinæ & vulgò Alleluia, & Panem cuculi: quòd vel cuculus auis eo vescatur, aut quia hoc erumpente ac florente vocem potissimùm edat, quo etiam tempore Alleluia in templis frequentius cani consuevit. Hieronymus Fracastorius Luyulam nominat. Alexander Benedictus vulgò Alimoniam vocari tradit. Germanis Saurerklee / Buchklee / Buchampffer / Buchbrot / Buchguckklee / Gauckklee / & Hasenflee: Belgis Coeckcoerbroot: Gallis Pain de cocu appellatur.

Plinio Oxys dicta putatur, de qua sic libro XXVII. cap. XII. Oxys folia terna habet, datur ad stomachum dissolutum, edunt & qui enterocelen habent. Galeno autem lib. IIII. De simplicibus, Oxys eadem quæ & Oxalis. Dicitur Plinio Oxys etiam Iunci species.

Porro

Oxys siue Trifolium acetosum, flore luteo.

Porro temperiem Trifolium acetosum frigidam & siccam habet, putridis ac foetidis oris vlceribus medetur, sitim arcet, & eadem quæ Oxalis potest.

De Trifolio aureo. CAP. XXIII.

Trifolium aureum.

AVREVM Trifolium absque caule herba est: folia habet lata, magnitudine foliorum Alari, sed in tres diuisa partes, & magno alicui Trifolio similia; inter quæ medijs ex ipsiis radicibus graciles teretesque, subhirsuti, ac modice ex virore rubentes, erumpunt coliculi, dodrante breuiores: in quorum summo singuli flosculi, forma & magnitudine Ranunculi hortensis floribus similes, colore cæruleo diluto, ex senis septenisque foliolis commissi, quorum medium exiguum occupat capitulum, paucis & exiguis staminibus candidis circumdatum, in quo semen deinde nascitur paruum cãdicansque, quod sua sponte maturum exilit: radices subsunt graciles, numerosæ, nigræ, & in diuersa tendentes.

Folia hieme permanent: flores, si cælum clemens fuerit, circa Februarij medium erumpunt, sin rigidius, mense Martio. Semen Maio maturescit. Post florum desuuium noua erumpunt folia, quæ auersa parte nonnihil purpurascunt, sed minus tamen quàm Cyclamini minoris.

Reperitur plerisque Germaniæ superioris locis in siluis vmbrosis, inter fruteta, in Bohemia verò & secus vias; in Belgio autem non nisi fatum prouenit. Inueniri & apud Italos, & non modò cæruleo flore, eoque subinde multiplici, sed & candido, ab Alfonso Pancio Doctore Medico in Academia Ferrariensi, in simplicium cognitione versatissimo, accepimus. Fertur & in Silesia gigni flore rubens.

Herbarij nostræ ætatis Hepaticam appellant: Germanicè Edel Leberkraut / item & Gûlden Klee. hoc est, Trifolium aureum: nostris Edel Leuercruyt & Gûlden Leuercruyt: Gallis Hepatique. Baptista Sardus Trinitatem & Trinitatis herbam nominat.

Sunt qui βάραιον esse suspicentur, quam Trifoliam herbam esse Helychius scribit. Sed Bazaris. laris descriptione nusquam exstante, nihil definiri potest.

Refrigerandi autem ac resiccandi potentia cum adstrictione hæc herba prædita est: hepatici per caliditatem debilitato conferre fertur; nam & refrigerat, & robur ei non exiguum confert.

Laudatur, & ad ramicem efficax à Bapt. Sardo perhibetur, si resiccatae puluis cochlearis mensura, ex vino aut iure aliquo aliquot continuis diebus exhibeatur.

Trifolium palustre.

PALVSTRE Trifolium caulibus exit cubitalibus, virentibus, leuibus, interna parte porosis: folia ei lata, glabra & carnosâ, Faselorum, siue Bœnarum foliis similia, nisi quòd in singulis pediculis non plura, sed tria tantum vt Trifolio: flores à medio caulis sursum versus ordine digesti, candidi, foliosi: folliculi inde parui, rotundi, in quibus semen ruffum Milio simile: radicibus serpit pluribus, geniculatis, intus candidis, & porosis, in diuersa tendētibus, quæ & pluribus locis erumpunt, & caules foliaq; promūt, vnde facilè herba ipsa latè propagatur. Saporem habet semen nõnullæ amaritudinis participem.

Nascitur vliginosis palustribus locis, sterili ac macro solo.

Germani *Biberflee* / id est, Castoris Trifolium, siue Trifolium fibrinum nuncupant. Belgæ autem à similitudine foliorum cum Bœna siue Fasele, *Bœrboent* / hoc est, Faselum hircinum, aut Bœnam hircinam: recentiores Trifolium palustre nominant. Cum Isopyro autem non exiguam similitudinem habet: nam Phasiolo, siue Fasele, foliis simillimum est, ita vt propter hanc quoque similitudinem vulgò etiam à Belgis, vt iam diximus, Faselus nuncupetur hircinus.

Isopyron enim & Phasiolum dici, propter eam quam cum Phasiolo similitudinem habet, Dioscorides auctor est. Additur & alia in vulgaribus Dioscoridis & Plinij exemplaribus ra-

Dioscoridis
& Plinij
loca emen-
data.

tio: & in illius quidem τὸ καὶ ἀνεστὶ τὸ πῦλον ἔλιγα φέρει, id est, quòd in summo folio clauiculas ferat: in huius verò, quoniam folium, quod est Aniso simile, in pampinos torquetur. Quæ vtrique auctori perperam accessisse, satis manifestum: nec etenim Faselis, nec Faselis, siue Dolichi, folium clauiculas habet, & Anisi folium, præter quòd clauiculis careat, cum Faselis aut etiam Faselis foliis, nullam habet similitudinem.

Isopyron.

Emendandum igitur Dioscor. exemplar, & hoc modo legendum: Ἰσόπυρον, οἱ δὲ φασίολον καλοῦσιν, διὰ τὸ εἰοικέναι φασίολῳ, ἐπεισὶ δὲ κεφαλαὶ ἐπ' ἀκρῆς τῆς καλοῦ λεπτῆς, ἀπερματίων πλήρεις, ὡς φασίολων μελαθίου γένος. hoc est, Isopyron aliqui Phasiolum nominant, à similitudine Phasioli, capitula ei sunt in summo caule tenuia, plena feminis, in gustu Melathio similis.

Quod verò deinde sequitur: τὸ δὲ φύλλον ἀνίσω, id est, folium verò Anisi, aut accessorium similiter est, aut de gustu quoque venit intelligendum: forma siquidem folium Isopyri Anisum referre non potest, cum Phasioli foliis simile sit: sed verisimilius est ab aliquo adiectum, Oribasij enim liber ex Dioscoride transcriptus, hoc postremum non habet.

Atque hoc quidem modo Isopyri descriptione emendata & castigata, Trifolium palustre ei tam simile est, vt non aliud quam verum Isopyrum videatur.

Isopyri autem semen, vt Dioscorides ait, contra tussim & dolores circa thoracem cum melicrato sumptum prodest: confert etiam hepaticis & sanguinem exscreantibus. Extergit enim, inquit Galenus, & incidit humores crassos, cū hoc, vt corpora cōtrahat & constringat.